

המדינה	אחוז הוצאות ההגנה בתקציב המדינה	אחוז ההכנסה הלאומית להוצאות ההגנה
ארה"ב	60.9	12.44
בריטניה	24.9	9.16
גרמניה	39.0	7.8
איטליה	16.5	4.1
צרפת	26.2	8.7

מטבלה זו למדים אנו כי מדינה כמו ארצות-הברית מוציאה יותר ממחצית התקציב הפדרלי, ומעל ל-10% מההכנסה הלאומית שלה, לענייני בטחון; ואם כי מדינות שאינן פדרטיביות (דהיינו, בטבלה שהובאה לעיל — כל המדינות פרט לגרמניה-המערבית וארה"ב עצמה) מוציאות לצרכי הגנה ובטחון חלק קטן יותר מתקציבי המדינה, הרי גם הן — לדוגמה בריטניה וצרפת — מקדישות כ-9% מההכנסה הלאומית שלהן לענייני בטחון.

אלימ י. ניצן

בטחונה של מדינה מורכב מגורמים רבים, כגון: כמותו ואיכותו של כוח-האדם שבה, וחמרי-הגלם והציוד המצויים בתוכה, הפוטנציאל התעשייתי והמדעי שלה, כוחה הכלכלי-כספי, כושר-ארגון וכו'. נידח את הדיבור על הגורם הכספי בלבד — אף שאין, כמובן, לנתקו כליל מן הרקע הכלכלי-היצרני.

בנתחנו את מרכיבי הכוח הבטחוני נמצא כי אין אף אחד מהם אשר אינו מותנה גם באמצעים כספיים. החזקתם של חיילים מצריכה תשלומי-שכר, הוצאות מזון, הלבשה, דיור וכו'. קבלת נשק וכל ציוד-לחימה אחר כרוכים בהוצאות-רכש עצומות ובהוצאות-אחזקה שוטפות החוזרות-ונשנות; הקמת מבנים לדיוור, לאחסנה ולמנהלה, דורשת השקעת כספים רבים; פעילות האימונים, ההדרכה והתעסוקה המבצעית עולות באמצעים כספיים ניכרים; מפעלי פיתוח ומדע תלותם בסכומי-כסף מכובדים וכן הלאה.

וכאן ניתן כבר לומר: ככל שמערכת-בטחון היא מתקדמת יותר — הרי הוצאותיה רבות יותר; כי ככל שהנשק חדיש יותר, הגו גם יקר יותר — הן ברכישתו, הן באחזקתו והן בתפעולו. אין איפוא תימה, כי בימינו מקציבות רוב המדינות בעולם מיליונים — ויש ואף מיליארדים לצרכי בטחון. אביא כמה דוגמאות של תקציבי בטחון בשנת 1962/3:

ארה"ב (כולל מחקר האטום והחלל)	59.6 מיליארד דולר
בריטניה	2.0 מיליארד לירות-שטרלינג (5.6 מיליארד דולר)
גרמניה	21.0 מיליארד מרק (כ-5 מיליארד דולר)
איטליה	739 מיליארד לירות איטלקיות (1.2 מיליארד דולר)

צרפת 22.920 מיליארד פרנקים-חדשים צרפתיים (כ-4.5 מיליארד דולר)
אכן, סכומים אלה, אף שהנם רבי-רושם כשלעצמם, אינם יכולים לשקף נכונה את מלוא המאמץ הכספי של המדינות השונות לצרכי בטחון. כדי להתרשם מגודל מאמץ זה מן הנכון יהיה להראות מהו האחוז שתופס תקציב הבטחון — בכל מדינה — בתוך תקציב המדינה מזה, ובהכנסה הלאומית הכוללת מזה.

מטבלה זו למדים אנו כי מדינה כמו ארצות-הברית מוציאה יותר ממחצית התקציב הפדרלי, ומעל ל-10% מההכנסה הלאומית שלה, לענייני בטחון; ואם כי מדינות שאינן פדרטיביות (דהיינו, בטבלה שהובאה לעיל — כל המדינות פרט לגרמניה-המערבית וארה"ב עצמה) מוציאות לצרכי הגנה ובטחון חלק קטן יותר מתקציבי המדינה, הרי גם הן — לדוגמה בריטניה וצרפת — מקדישות כ-9% מההכנסה הלאומית שלהן לענייני בטחון.

כדי להמחיש עוד יותר דבר זה, ניתנת להלן, בדולרים, הוצאת-הבטחון לנפש — בהשוואה להכנסה הלאומית לנפש.

המדינה	הוצאות בטחון לנפש בדולרים	הכנסה לאומית לנפש בדולרים	האחוז
ארה"ב	290	2,453	12
בריטניה	108	1,182	9
גרמניה	93	1,188	8
איטליה	25	596	4
צרפת	96	1,095	9

מן המספרים דלעיל ניתן להסיק כי ברוב המדינות המאמץ הכספי לצרכי-בטחון הוא ניכר, אם כי ממדיו שונים בכל מדינה. למעשה, קשור גודל המאמץ של מדינה במדיניות-הבטחון שלה (הנובעת ממצבה המדיני והבין-לאומי) ובצרכיה השונים. מבחינת משקל הוצאות הבטחון צועדת ארה"ב בראש המחנה המערבי; סברה כללית אומרת שברה"מ עולה עליה בשטח זה. לפי ההערכה המקור-בלת לגבי ברה"מ מפנה היא כ-15% מההכנסה-הלאומית לענייני בטחון — לעומת 12 האחוז של ארה"ב.

לא דיברנו עד כה על המאמץ הכספי של ישראל בתחום הבטחון. לנוכח צורכי-הבטחון הרבים של המדינה נמצאים אנו בין המדינות החייבות להפריש אחוז גבוה מההכנסה-הלאומית לענייני בטחון; וזאת על אף העובדה שצרכי פיתוח המדינה, החינוך וקליטת העליה מחייבים הקצבת סכומים גדולים גם לתחומים אלה.

(סוף בעמ' 11)

ענייני כלכלה (ומה גם — כלכלה-צבאית) אינם זרים ל"מערכות". בשנותיו הראשונות אף נקרא הירחון (שהיה "בטאון לגאלי" של ארגון "ההגנה" הבלתי-לגאלי) "ירחון לשאלות מדיניות, כלכליות וצבאיות" — והיה בו גם מדור כלכלי מיוחד, שהודגשו בו ענייני משק-מלחמה וכלכלה-בטחונית. רשימה זו מחדשת ב"מער-כות" מגמה זו — והיא בבחינת התחלה ופתח להצגת הגורם הכלכלי והתקציבי, שהפך לבעיה רצינית ומורכבת בהתפתחותם של הצבאות בזמננו ובמאמץ הבטחוני הכולל של מדינות ואומות. בחינה מפורטת יותר של סוגיות מספר הכרוכות בכך, תיעשה בחוברות הבאות.